

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.05.2024. Nr. 1-5/126

Tieslietu ministrijai
pasts@tm.gov.lv

Par tiesas sēžu atklātumu administratīvajā procesā

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

[1] Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Panta otrajā daļā noteikts, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šīs personas ievēro bērna labākās intereses visās darbībās, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu: 1) novērtējot jebkuru ar bērnu saistītu gadījumu; 2) rīkojoties jebkādā ar bērnu saistītā lietā; 3) pieņemot jebkuru lēmumu saistībā ar bērnu.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 71. panta pirmajā daļā noteikto informācija, kuru par bērnu ieguvis bērnu aprūpes, izglītības, sociālās palīdzības vai citas iestādes darbinieks vai valsts vai pašvaldības institūcijas darbinieks, pildot amata pienākumus, ir konfidenciāla, un ziņas, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai vai viņa psiholoģiskā līdzsvara saglabāšanai, nav izpaužamas.

[2] Kriminālprocesa likuma 450. panta otrā daļa paredz, ka slēgtā tiesas sēdē iztiesā krimināllietu par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību un par noziedzīgu nodarījumu, ko izdarījis nepilngadīgais vai kas izdarīts pret nepilngadīgo, kā arī krimināllietu, kurā nepieciešams aizsargāt valsts vai adopcijas noslēpumu. Panta trešajā daļā noteikts, ka ar motivētu

lēmumu tiesa var noteikt slēgtu tiesas sēdi: 1) lai neizpaustu kriminālprocesā iesaistīto personu dzīves intīmos apstākļus; 2) lai aizsargātu profesionālo noslēpumu vai komercnoslēpumu; 3) lai nodrošinātu kriminālprocesā iesaistīto personu aizsardzību.

Civilprocesa likuma 11. panta pirmajā daļā noteikts, ka civillietas tiesās izskata atklāti, izņemot lietas par: 1) bērna izcelšanās noteikšanu; 2) adopcijas apstiprināšanu un atcelšanu; 3) laulības šķiršanu vai neesamību; 4) personas rīcībspējas ierobežošanu garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ; 41) pagaidu aizgādības nodibināšanu; 42) nākotnes pilnvarnieka tiesību apturēšanu; 5) bērna prettiesisku pārvietošanu pāri robežai uz ārvalsti vai aizturēšanu ārvalstī un bērna prettiesisku pārvietošanu pāri robežai uz Latviju vai aizturēšanu Latvijā; 6) aizgādības un saskarsmes tiesībām; 7) pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Panta trešajā daļā noteikts, ka pēc lietas dalībnieka motivēta lūguma vai tiesas ieskata tiesas sēdi vai tās daļu var pasludināt par slēgtu: 1) ja nepieciešams aizsargāt valsts noslēpumu vai komercnoslēpumu; 2) ja nepieciešams aizsargāt personu privāto dzīvi un korespondences noslēpumu; 3) nepilngadīgo interesēs; 4) ja nepieciešams nopratināt personu, kas nav sasniegusi 15 gadu vecumu; 5) tiesas spriešanas interesēs; 6) ja nepieciešams aizsargāt ierobežotas pieejamības informāciju lietās par zaudējumu atlīdzināšanu par konkurences tiesību pārkāpumiem.

[3] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2. pantā noteikto likuma pamatmērķi ir šādi:

1) nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu konkrētās publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu; 2) pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu; 3) nodrošināt tiesību normu tiesisku, precīzu un efektīvu piemērošanu publiski tiesiskajās attiecībās.

Administratīvā procesa likuma 108. panta otrā daļa paredz, ka administratīvo lietu pilnībā vai daļā izskata slēgtā tiesas sēdē, lai aizsargātu: 1) valsts noslēpumu; 2) adopcijas noslēpumu. Panta trešā daļa paredz, lai aizsargātu ierobežotas pieejamības informāciju, tiesa ar motivētu lēmumu var noteikt, ka lieta pilnībā vai daļā izskatāma slēgtā tiesas sēdē. Panta ceturtajā daļā noteikts, ja lietu izskata rakstveida procesā, tiesa šā panta otrajā vai trešajā daļā paredzētajos gadījumos nosaka lietai pilnībā vai daļā slēgtas lietas statusu.

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 48. panta otrajā daļā noteikto lietas par bērnu un aizgādībā esošo personu personisko un mantisko interešu un tiesību aizsardzību izskata slēgtā bāriņtiesas sēdē. Bāriņtiesu likuma 49. panta otrajā daļā noteikts, ka bāriņtiesas lēmumu ieinteresētā persona var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Tiesībsargs praksē ir konstatējis, ka gan Administratīvajā rajona tiesā, gan Administratīvajā apgabaltiesā lietas, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu, kā arī lietas, kas skar personas tiesības uz ģimenes un privāto dzīvi, tiek izskatītas atklāti nevis slēgtā tiesas sēdē. Iepriekš minētais attiecas arī uz lietām, kuras tiek izskatītas rakstveida procesā. Par iepriekš minēto ir iespējams pārliecināties arī Latvijas tiesu portāla e-pakalpojumu vietnē, atlasot anonimizētos nolēmumus attiecībā uz bāriņtiesu lēmumu pārsūdzību. Jāņem vērā, ka visbiežāk tiek pārsūdzēti bāriņtiesu pieņemtie lēmumi par vecāku aizgādības tiesībām.

Tiesībsarga ieskatā nav pieņemami, ka administratīvajā procesā tiesā personu, bet jo īpaši bērnu, tiesības netiek aizsargātas tādā pat apjomā kā kriminālprocesā un civilprocesā, pieļaujot lietu izskatīšanas atklātumu. Tā lietas, kuras bāriņtiesā tiek izskatītas slēgtā bāriņtiesas sēdē, tiesā tiek izskatītas atklātā tiesas sēdē.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto tiesībsarga kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Tieslietu ministriju iespējami īsākā laikā novērst trūkumus Administratīvā procesa likuma 108. pantā, noteikt izņēmumus administratīvo lietu izskatīšanai slēgtā tiesas sēdē, nodrošinot personu, jo īpaši bērnu, tiesību aizsardzību tādā pat apjomā, kādā tas paredzēts civilprocesā un kriminālprocesā.

Lūdzu Tieslietu ministriju līdz **2024. gada 10. jūnijam** informēt par paveikto un plānoto tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

Tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot pieklūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.